

Salvați Copiii trage un semnal de alarmă și cere Guvernului 10 măsuri urgente pentru Educație

București, noiembrie 2020: La 30 de la ratificarea Convenției ONU cu privire la drepturile copilului de către România (27 septembrie 1990), constatăm că pandemia de Covid-19 a intensificat problemele sociale și economice a sute de mii de familii, afectând profund și pe termen lung modul în care copiilor le sunt respectate drepturile lor, în special în planul educației, sănătății și condițiilor generale de viață. Ținând seama de datele alarmante cu care se confruntă sistemul de educație din România, Organizația Salvați Copiii propune Guvernului României aplicarea imediată a zece măsuri fundamentale, care să restabilească dreptul tuturor copiilor la educație de calitate și în condiții de echitate.

La 20 noiembrie, Ziua Internațională a Drepturilor Copilului, guvernele responsabile fac bilanțul progreselor și al nereușitelor. În România, legislația și numeroase structuri instituționale destinate copiilor au fost reformate, dar, cu toate acestea, în domeniul educației, **inechitatea**, ca efect al subfinanțării cronice, al sărăciei și excluziunii socio-economice, capătă proporții amenințătoare în contextul actual al pandemiei. Această concluzie se întemeiază pe datele statistice aflate în evoluție negativă și pe multiplele realități ostile calității în educație și accesului la școală cunoscute atât de către specialiști, cât și de către cei implicați direct în procesul educațional, cadre didactice, părinți și elevi. Acesta este rațiunea pentru care propunem următoarele 10 măsuri pentru educația copiilor noștri:

1. Respectarea principiului echității

În condițiile în care Comisia Europeană¹ a atras atenția României asupra faptului că *”Echitatea, caracterul incluziv și calitatea educației rămân provocări importante și subliniază necesitatea unor reforme strategice în acest domeniu.”* și *”Din cauza infrastructurii digitale inadecvate, a materialelor didactice necorespunzătoare și a competențelor digitale insuficiente, trecerea la învățământul la distanță, necesară în contextul epidemiei de COVID-19, creează probleme pentru instituțiile de învățământ și formare, pentru cadrele didactice și pentru elevi, în special pentru elevii defavorizați și pentru romi.”*, este nevoie ca Ministerul Educației și Cercetării să elaboreze și să supună dezbaterii publice un **plan strategic coerent și adecvat bugetat pentru asigurarea echității în educație, cu prioritate copiilor dezavantajați, copiilor cu cerințe educaționale speciale și copiilor cu dizabilități**. Subliniem faptul că intervențiile punctuale, finanțate din fondurile europene alocate ciclului programatic actual sau din Mecanismul de Redresare și

¹Comisia Europeană, Recomandarea Consiliului privind Programul național de reformă al României pentru 2020 și care include un aviz al Consiliului privind Programul de convergență al României pentru 2020, mai 2020

Reziliență pot răspunde unor nevoi ale elevilor vulnerabili, dar nu pot asigura echitatea educației într-o țară în care defavorizarea și riscul educațional sunt fenomene complexe², care afectează în mod inegal și profund copiii și unitățile de învățământ.

Copiii din comunitățile și familiile aflate în sărăcie sau aflate în condiții de marginalizare socială și economică au fost cei mai afectați în acest an, atât din punct de vedere social, prin accesul tot mai limitat la servicii sociale și de sănătate, dar mai ales în ceea ce privește accesul lor fizic la cunoaștere și interacțiune socială, prin educație de calitate. Astfel, deși situația lor s-a degradat constant, odată cu evoluția pandemiei și a impunerii unor restricții sociale, măsurile care să-i vizeze cu prioritate pe aceștia au lipsit și nu au făcut obiectul unei strategii și a unui plan de acțiune adecvat.

2. Deschiderea școlilor și educație față în față, în condiții de siguranță, începând cu luna ianuarie 2021

Educația on-line pentru copii de vârste mai mici (preșcolari și elevii din ciclul primar) este o pseudo-soluție deoarece nu permite dezvoltarea competențelor sociale, a abilităților de comunicare și de asimilare a valorilor sociale, creează dificultăți majore părinților care au un loc de muncă, crește considerabil timpul petrecut în fața ecranelor cu consecințe comportamentale, neurologice și medicale considerabile și nu este de natură să asigure achizițiile cognitive necesare în cea mai importantă perioadă a dezvoltării copiilor.

De aceea, urmând exemplul altor state europene care au pus educația copiilor pe lista priorităților, **solicităm Guvernului României să deschidă la 11 ianuarie 2021 toate unitățile de învățământ preșcolar și din clasele 0-4**, asigurând totodată măsurile de siguranță și materialele sanitare (măști, dezinfectanți etc.) necesare pentru prevenirea răspândirii COVID-19 în școală și în comunitate. Scenariile galben ori verde trebuie decise în funcție de gradul de aglomerare a grupelor de copii la clasă.

Pentru elevii mai mari (învățământ secundar sau liceal), deși educația on-line poate reprezenta, măcar parțial, o soluție, în condiții de pandemie, considerăm că revenirea lor în spațiul școlar trebuie să constituie o prioritate mai ales în localitățile mai puțin afectate de pandemie și în școlile unde numărul redus de elevi permite distanțarea fizică de cel puțin 1,5 m între elevi.

3. Respectarea regulii de organizare a formațiunilor de studiu pentru maximum 20 copii în clasă

Pentru a permite respectarea unei distanțări fizice adecvate în procesul educațional față în față

²Laura Greta Marin, *Indicele de risc socio-educational – fundament pentru politici sociale bazate pe date* -, noiembrie 2020.

pentru toți preșcolarii și elevii claselor primare, este nevoie ca formațiunile de studiu să fie reduse la un număr de 15-20 copii/grupă sau clasă. În baza art. 63 alin. 3 și 3¹ din Legea nr. 1/2011 a educației naționale și în condițiile în care studiile ne arată că peste o treime dintre elevii din România învață în școli cu spații excedentare, în timp ce aproape un sfert dintre ei sunt înscriși la școli supra-aglomerate⁴, solicităm Ministerului Educației Naționale să facă publică situația unităților de învățământ în care funcționează formațiuni de studiu cu un număr de elevi/preșcolari mai mare decât maximum prevăzut de legea educației naționale, să identifice și să comunice soluțiile optime pentru reluarea în siguranță a activității didactice față în față în aceste unități de învățământ, dar și să supună dezbaterii publice un set de măsuri care să poată contribui la evitarea unor astfel de situații în viitor.

4. Evaluarea rămănelor în urmă și implementarea măsurilor remediale

Atât organizațiile care promovează drepturile copiilor și educația incluzivă, cât și specialiștii⁵ au atras în mod repetat atenția asupra faptului că este nevoie de o evaluare serioasă a impactului pe care l-au avut închiderea școlilor și accesul inegal la internet și tehnologie, recomandând ca profesorii să fie încurajați să evalueze rămănelor în urmă și să fundamenteze planuri de remediere pentru elevii care nu au avut sau au avut un acces limitat la învățarea on-line. Orice amânare a acestor evaluări sau a implementării unor măsuri remediale adaptate nevoilor fiecărui elev și comunități școlare nu va face decât să adâncească pierderile de învățare, condamnăm numeroși elevi din grupurile vulnerabile la insucces școlar și risc major de părăsire a școlii. Din această perspectivă devine crucială **extinderea progresivă a programelor de tip „Școală după școală”, cu un program de la 8.00 la 16.00/17.00 și o masă caldă.**

5. Comunități sigure pentru școli sigure și resurse umane competente

Deschiderea grădinițelor și a școlilor în condiții de siguranță depinde în mare măsură, dar nu în totalitate, de măsurile și regulile implementate în spațiile de educație. O importanță majoră o au însă și respectarea măsurilor de prevenție în proximitatea unităților de învățământ, mai ales de către

³<http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/125150> Legea 1/2011 a educației naționale, art. 63 (3) În situații excepționale, formațiunile de preșcolari sau de elevi pot funcționa sub efectivul minim sau peste efectivul maxim, cu aprobarea consiliului de administrație al inspectoratului școlar, pe baza unei justificări din partea consiliului de administrație al unității de învățământ care solicită exceptarea de la prevederile alin. (1).

(3¹) Situațiile aprobate de inspectoratul școlar se comunică Ministerului Educației și Cercetării și autorităților locale pentru asigurarea finanțării.

⁴Banca Mondială și Ministerul Educației Naționale, *Analiza multidimensională a educației și formării profesionale din perspectivă utilizării datelor în luarea deciziilor strategice privind investițiile în infrastructură*, https://www.edu.ro/sites/default/files/Anexa%201_Analiza%20functionala_0.pdf

⁵Centrul Național de Politici și Evaluare în Educație - Unitatea de Cercetare în Educație, *Învățarea la distanță. Anchetă cu privire la activitățile educaționale desfășurate în România, în perioada suspendării cursurilor școlare față în față*, august 2020,

adulții care însoțesc copiii către și de la școală, precum și asigurarea unor alternative sigure de transport pentru copiii care frecventează grădinițe sau școli aflate la distanță de domiciliu. O măsură imediată ar trebui să o constituie asigurarea transportului școlar, nu doar în mediul rural, ci și în cel urban, prin achiziționarea de microbuze școlare și angajarea de șoferi, folosind modelul transportului clienților marilor rețele de magazine.

Pentru a putea asigura un număr redus de elevi în grupă sau clasă în învățământul preșcolar și primar, dar și condiții sanitare corespunzătoare în unitățile de învățământ sau intervenții adaptate de educație remedială pentru elevii care nu au acces sau au un acces limitat la educația on-line, este nevoie de **suplimentarea personalului didactic și nedidactic, pe baza unei analize de nevoi derulate în toate unitățile de învățământ, și pregătirea acestora pentru dobândirea de competențe digitale și abilități de comunicare la distanță**. În vederea realizării acestei redimensionări a resurselor umane, școlile trebuie să se bucure atât de sprijinul financiar necesar, cât și de suficientă flexibilitate, pentru a putea opta pentru cea mai potrivită soluție (plata suplimentară a profesorilor dispuși să își suplimenteze activitatea, angajarea altor cadre didactice calificate sau externalizarea unor servicii conexe activității didactice directe).

6. Asigurarea predictibilității în educație

Pentru ca școlile și comunitățile locale să-și poată planifica eficient prioritățile de alocare a resurselor și organizare a activității, autoritățile trebuie să creeze un cadru predictibil de organizare a procesului educațional, indicând scenarii alternative bazate pe indicatori clari cu privire la investițiile în infrastructură, personalul didactic și nedidactic, adaptarea curriculum-ului la noul context, asigurarea din timp a tehnologiei și resurselor didactice și a accesului la educație. Experiența modului în care a fost organizat debutul acestui an școlar ne arată clar modul în care lipsa acestei predictibilități a făcut ca resurse financiare importante să fie investite în adaptarea mediului școlar la cerințele scenariilor verde sau galben, pentru ca după mai puțin de două luni toate școlile să fie obligate să treacă la învățare on-line/la distanță, inclusiv în localitățile cu o rată mică de transmitere a virusului. Reputați specialiști în domeniu⁶ au evidențiat că, în educație, este nevoie de *”indicarea unui orizont de timp pentru reluarea activităților convenționale, eventual diversificat pe maxim două scenarii, astfel încât instituțiile școlare, cadrele didactice, elevii să poată să-și realizeze realist propriile <foi de parcurs de învățare>”*.

7. Participarea în procesul decizional a elevilor, părinților și cadrelor didactice

Pentru a construi și dezvolta o relație de încredere cu toți partenerii educaționali și a asigura sprijinul acestora, mai ales în această perioadă, este nevoie de un mecanism funcțional care să

⁶ Petre Botnariciuc, Constantin Cucos, *Școala Online – Elemente pentru inovarea educației, Raport de cercetare evaluativă*, mai 2020.

asigure participarea elevilor, a părinților și a cadrelor didactice atât la procesul de luare a deciziilor, cât și la monitorizarea modului în care aceste decizii sunt puse în practică în fiecare școală. În mod concret, solicităm Ministerului Educației și Cercetării ca, până la începutul semestrului al doilea din acest an școlar, să analizeze, împreună cu toți partenerii educaționali, cadrul juridic privind organizarea activității școlilor în contextul pandemic (*Ordinul comun al ministrului educației și cercetării și ministrului sănătății nr. 5487/1494/2020*) și să aducă îmbunătățirile necesare. Totodată, este nevoie de **crearea unui mecanism participativ și eficient de monitorizare a respectării condițiilor igienico-sanitare**, atât în unitățile de învățământ, cât și în afara acestora, mai ales în mijloacele de transport în comun. Nu în ultimul rând, crearea unor mecanisme legale de consultarea periodică a elevilor și modificarea structurii consiliilor de administrație ale școlilor sunt propuneri reiterate de cel puțin două decenii de către copii și ignorate sistematic de către autorități.

8. Depolitizarea sistemului de învățământ

Profesionalizarea sistemelor de management în domeniul educație, fie că vorbim despre inspectoratele școlare ori despre consiliile de administrație ale școlilor, reprezintă condiția fundamentală pentru obținerea performanței educaționale, a transparenței decizionale și financiare și a implementării la nivelul unității de învățământ a principiului autonomiei. Presiunea partidelor politice a condus la schimbări repetate ale componenței structurilor de conducere menține *statu quo-ul* precar și inechitabil al educației și la slăbirea și decredibilizarea poziției de manager școlar. Datele statistice din cei 30 de ani de eșecuri în educație demonstrează acest lucru. **Depolitizarea învățământului, prin numirea prin concurs a inspectorilor, a managerilor de școală sau a altor structuri de decizie**, va face posibilă revizuirea sistemului de indicatori de performanță, asigurarea autonomiei școlare și implicarea în procesele decizionale a cadrelor didactice, a părinților și a elevilor. Totodată, eliminarea politicului din sistemul preuniversitar va întări poziția Agenției Române de Calitate în Învățământul Preuniversitar (ARACIP), singura instituție independentă de evaluarea calității și echității în educație în mediul școlar preuniversitar.

9. Majorarea costului standard per elev și introducerea unor coeficienți de corecție optimi

Conform celor mai recente date disponibile⁷, dintre statele membre ale Uniunii Europene, România avea cel mai scăzut nivel al cheltuielilor per elev la nivelul educației preșcolare, primare și gimnaziale, iar raportul față de media cheltuielilor la nivelul Uniunii Europene variază între 37,8% - pentru nivelul preșcolar, 24,7% - pentru nivelul primar și 40,8% pentru gimnaziu.⁸ În plus, trebuie să ținem cont de faptul că desfășurarea în condiții de calitate și siguranță a procesului educațional în condițiile generate de criza COVID 19 necesită resurse suplimentare, atât sub aspectul resurselor

⁷Eurostat, Annual expenditure on educational institutions per pupil/student based on FTE, by education level and programme orientation, cod tabel educ_uae_fini04, accesat la 16. 11.2020

⁸ Cheltuieli totale per beneficiar, 2017, exprimate în PPS (Purchasing Power Standards - Standarde de Putere de Cumpărare), Ro:EU28

umane (pentru a asigura un număr adecvat de elevi/copii la nivelul formațiunilor de studiu), cât și sub aspectul bunurilor și serviciilor (dispozitive și echipament ITC, acces adecvat la internet, produse igienico-sanitare etc.). **Viitorul cost standard per elev trebuie să răspundă și nevoilor emergente de formare profesională a cadrelor didactice și să beneficieze de coeficienți flexibili de corecție pentru a permite obținerea finanțării echitabile în zonele dezavantajate.**

E important de menționat că finanțarea deficitară a învățământului a perpetuat participarea financiară a părinților în susținerea școlilor (așa-numitele costuri ascunse), care, în 2018, era în medie per copil de 3.093 de lei⁹, dublu față de costurile din 2010, de 1.490 de lei.

10. Respectarea legii în alocarea a cel puțin 6% din PIB pentru educație începând cu anul 2021

Comisia Europeană și-a reiterat recent¹⁰ avertismentul cu privire la faptul că România continuă să aibă unul dintre cele mai scăzute niveluri ale cheltuielilor publice pentru educație, ajungând la doar 3,2% din PIB în 2018, față de o medie la nivelul UE de 4,6% și cu o creștere reală de doar 1% față de anul 2010. La fel de îngrijorător este faptul că nivelul acestor cheltuieli a scăzut cu 16% pentru nivelurile preșcolar și primar, etape ale procesului educațional care pot asigura cel mai eficient egalitatea de șanse și incluziunea reală a copiilor proveniți din grupurile vulnerabile. În această perioadă, mai mult decât niciodată, date fiind condițiile crizei sanitare generate de COVID-19, fără o finanțare suplimentară a educației publice, România nu va putea asigura respectarea dreptului la o educație publică de calitate pentru fiecare copil.

Lipsa evaluării stării sistemului de educație (infrastructură, personal suplimentar, programele „A doua șansă”, „Școală după școală”, bunuri și servicii pentru elevi, medicină școlară, transport etc.) perpetuează inegalitățile între urban și rural.

CONTEXT

Din perspectiva drepturilor copilului, România se confruntă de mulți ani cu o situație cronicizată. Dezavantajele sociale și economice ale familiilor constatate la nivelul anului 2019, în care 35,8% dintre copii, adică 1.200.000, se află în risc de sărăcie sau excluziune socială, sunt mult adâncite de actuală criză sanitară, îndeosebi în mediul rural, unde acest risc în cazul copiilor atinge procentul de 44,3% (adică 900.000 de copii doar în comune și sate).¹¹

În ianuarie 2020, peste 275.000 de copii cu vârsta învățământului obligatoriu (7-17 ani) nu mergeau

⁹Conform analizei Salvați Copiii din 2018, <https://www.salvaticopiii.ro/sci-ro/files/22/227d2054-51fd-4627-8b09-8f3cfb046578.pdf>

¹⁰ Comisia Europeană, Monitorul Educației și Formării 2020 România, noiembrie 2020, <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/8d1829d7-2495-11eb-9d7e-01aa75ed71a1/language-en/format-PDF/source-171316001>

¹¹ Eurostat, 2019.

la școală,¹² iar abandonul școlar înregistrează anual cifra de 45.000 de copii din ciclurile primar, gimnazial și liceal. Părăsirea timpurie a școlii¹³ reflectă incapacitatea de readucere la școală a copiilor, România înregistrând un procent de 15,2% al tinerilor între 18-24 de ani care au finalizat doar 8 clase sau mai puțin, deși țintă fixată de România, în 2010, a fost de reducere a fenomenului la 11,3%, până la sfârșitul acestui an.

Rezultatele copiilor la evaluări internaționale se află la o distanță inacceptabilă față de rezultatele majorității celorlalte state evaluate (PISA 2018).¹⁴ În 2018, 41% dintre elevii români din sistemul educațional se plasau în aria analfabetismului funcțional, iar dintre elevii români dezavantajați social și economic, doar 0,1%, adică unul dintr-o mie, ajungea la rezultate de top la citire (nivelurile superioare 6 sau 5, nivelul 1 fiind cel mai scăzut și corespunzător analfabetismului funcțional). De altfel, nivelul 6 de performanță nu a fost constatat la niciunul dintre ¹⁵

Anchetele sociologice ale organizației Salvați Copiii realizate în acest an¹⁶, au demonstrat dificultățile cu care se confruntă copiii și familiile lor:

- 36% dintre familiile dezavantajate economic nu au putut procura produse sau alimente de strictă necesitate în timpul crizei sanitare. Aprox. 500.000 de copii au fost afectați în mod direct.
- Peste 1.000.000 de copii din învățământul primar, gimnazial și liceal/profesional au putut folosi doar telefonul mobil pentru participarea la cursurile online în timpul stării de urgență¹⁷.
- Copiii de vârste mici, în special din ciclul primar de studii, au resimțit cel mai puternic impactul negativ al izolării, iar jumătate dintre părinți, elevi și cadre didactice apreciază că, în prezent, calitatea actului didactic din școală este mai slabă decât cea dinaintea crizei COVID19.
- Patru din zece cadre didactice, adică aproximativ 100.000 de învățători și profesori, au avut probleme în derularea cursurilor on-line, fie din cauza lipsei dotării corespunzătoare a școlii

¹² INS, date prelucrate.

¹³ Părăsirea timpurie a școlii (PTS) este definită în România ca procentul tinerilor cu vârste cuprinse între 18-24 de ani care au finalizat cel mult nivelul secundar inferior (echivalentul clasei a opta) și care nu mai urmează nicio altă formă de școlarizare sau formare profesională.

¹⁴ OECD Programme for International Student Assessment (PISA) - <https://www.oecd.org/pisa/publications/pisa-2018-results.htm>

¹⁵ Media europeană este de 2,9% (PISA 2018). Cu alte cuvinte când un copil român dintr-o familie dezavantajată depășește barierele sociale și economice și ajunge în topul performanței în educație, alți 29 de copii din celelalte state europene reușesc acest lucru.

¹⁶ "Impactul crizei COVID 19 în educația copiilor" (aprilie 2020), realizat în rândul beneficiarilor programelor socio-educative ale organizației. "Impactul Covid-19 asupra copiilor din România" (iulie 2020), ca o consultare națională a elevilor cu privire la necesitate deschiderii școlilor în condiții de siguranță sanitară. „Studiu privind opiniile partenerilor educaționali cu privire la condițiile de începere a anului școlar 2020-2021 în condițiile pandemiei COVID 19 în România” (octombrie 2020).

¹⁷ Conform Planului Național de Reziliență și Redresare al Guvernului României, 1.000.000 de copii nu au avut acces sau au avut acces limitat la educație în contextul pandemiei. https://www.edupedu.ro/document-oficial-al-guvernului-un-milion-de-copii-nu-au-avut-acces-la-educatie-timp-de-mai-multe-luni-ca-efect-direct-al-inchiderii-scolilor/?fbclid=IwAR1TucGU-3XNlf6bHwUbRoYZOallEq-3INfjRax4Y_DtIGwinmUFbNKB4-4

cu tehnica digitală necesară și o conexiune adecvată, fie pentru că nu dispun de materiale didactice adaptate mediului online.

Persoană de contact: George Roman, Director Advocacy, 0722605904,
george.roman@salvaticopiii.ro

Despre Organizația Salvați Copiii: 30 de ani

De 30 de ani, Salvați Copiii România construiește programe sociale, politici publice și practici solide în beneficiul copilului din România. Expertiza și complexitatea proiectelor la nivel național fac din organizație o instituție socială esențială, al cărei rol este medierea între societatea și autoritatea publică, în beneficiul copilului. În trei decenii de activitate, Salvați Copiii a intervenit activ în societate, identificând soluții concrete pentru protejarea și sprijinirea copiilor vulnerabili, și a militat, în același timp, pentru o colaborare viabilă cu autoritățile decidente, pentru asigurarea interesului superior al copilului. Salvați Copiii și-a asumat rolul de supraveghere vigilentă a autorităților publice, în așa fel încât acestea să implementeze politici publice de durată care să corecteze cauzele care duc la vulnerabilizarea copiilor.

Totodată, organizația a reușit să creeze rețele active de solidaritate, prin încurajarea responsabilității sociale a companiilor și a societății, în sens larg. În calitate de membru al Save the Children, cea mai mare organizație independentă din lume care promovează drepturile copilului și care cuprinde 30 de membri și desfășoară programe în peste 120 de țări, VIZIUNEA noastră este o lume care respectă, pentru fiecare copil, dreptul său la supraviețuire, educație, protecție și participare, asumându-ne MISIUNEA de a obține progrese importante privind modul în care copiii sunt tratați și producerea schimbărilor imediate și de durată în viața acestora. În cei 30 de ani de activitate, peste 2.200.000 de copii au fost implicați în programele și campaniile Organizației Salvați Copiii.